

Nr 310.

Av herr **Wistrand**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester, m. m.

I proposition nr 221 har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1945 om semester m. m.

I propositionen föreslås förlängd semester dels för ungdom, dels för vissa arbetstagargrupper, som anses ha ett särskilt pressande eller hälsofarligt arbete. Härigenom sker emellertid ett betänkligt avsteg från den grundprincip, på vilken vår nuvarande semesterlagstiftning vilar. Denna grundprincip uttrycktes vid tillkomsten 1938 av vår semesterlagstiftning av föredragande departementschefen statsrådet Möller på följande sätt (prop. nr 286 s. 123): »Den verkliga innebörden av lagens bestämmelser är endast, att statsmakterna nu förklarar, att varje arbetstagare bör ha minst två veckors semester, om han arbetar hela året, och detta oberoende av vederbörandes ställning i samhället. Den enda framkomliga vägen vid en social skyddslagstiftning av den förevarandes natur torde vara att giva den samma en dylik minimikaraktär. Det står uppenbarligen även efter genomförandet av en sådan lagstiftning fritt för olika grupper av arbetstagare att genom överenskommelse med motparten förvärva sig bättre förmåner än vad lagen medgiver.» Det synes vara all anledning att hålla fast vid denna grundsyn på semesterlagstiftningen. Med hänsyn till att arbetslivet är så rikt skiftande, ligger det i sakens natur, att det måste uppstå stora svårigheter att i lag differentiera semestern för olika grupper arbetstagare. Det kan alltid ur rättvisesynpunkt ifrågasättas å ena sidan, huruvida den ena eller andra gruppen, som föreslås erhålla längre semester, rätteligen bör erhålla den, och å andra sidan, huruvida icke andra grupper kunna sägas vara jämställda med dem, som föreslås skola erhålla en dylik förmån. Det framgår av den förevarande propositionen, att dylika frågeställningar möta vid snart sagt varje punkt i det föreliggande förslaget. Vidare är det tydligt, att med hänsyn till den komplicerade naturen hos vårt arbetsliv det måste stöta på stora svårigheter ur rent praktisk synpunkt att giva vissa arbetstagargrupper längre semester än andra. Dessa praktiska svårigheter, som påtalats från många olika håll, ha knappast alls beaktats i den förevarande propositionen.

Vad först beträffar förslaget om den längre semestern för ungdom, måste det uppenbarligen bedömas med hänsyn till att yngre arbetstagare i industri och hantverk ofta arbeta tillsammans med äldre arbetstagare på

sådant sätt, att dessa senare äro beroende av de yngre i sitt arbete. Det har under förarbetena framhållits från många håll och icke kunnat vederläggas, att en längre semester för ungdom i många fall måste medföra, att äldre arbetstagare permitteras under den tid ungdomen har den förlängda semestern. Tillgången på minderårig arbetskraft är så knapp, att reservarbetskraft icke kan anställas för att rycka in under den längre semestern. Detta måste medföra produktionsminskning till men för näringslivet och samhället i övrigt och dessutom slitningar på arbetsplatserna. Följande yttrande (återgivet å s. 175 i 1942 års semesterkommittés betänkande SOU 1945:59) av det största fackförbundet på den svenska arbetsmarknaden, Svenska metallindustriarbetareförbundet, förtjänar att åberopas till belysning av det sagda: »Inom metallindustrien är arbetet i allmänhet av sådan natur, att äldre och yngre arbetare äro beroende av varandras prestationer. Yngre arbetare utföra oftast enklare arbetsuppgifter som förberedelser till sådana arbeten, som senare utföras av äldre arbetare. Denna beroendeställning är givetvis skiftande inom olika företag. Vid vissa företag är beroendet av yngre arbetare mycket stort, medan däremot vid andra företag detta beroende är avsevärt mindre. Det vore givetvis önskvärt, särskilt ur folkhälsosynpunkt, att den lagstadgade semestern för sådana arbetare, som befinna sig i uppväxtåren, kunde fastställas till längre tidsperiod än för arbetstagare i övrigt. De praktiska svårigheterna äro dock så stora, att det är omöjligt att skapa ett rättvist system.»

Vad därefter angår den förlängda semestern för arbetstagare, som anses ha ett särskilt pressande eller hälsofarligt arbete, är det tydligt, att den samma redan för den första i lagförslaget nämnda gruppen, gruvarbetare under jord, kommer att stöta på praktiska svårigheter. Den kommer nämligen att ofta medföra, att gruvarbetarna ovan jord i samma företag icke kunna sysselsättas under den tid underjordsarbetarna ha sin förlängda semester. Olägenheter av samma slag, som nyss påtalats beträffande ungdomssemestern, komma således här att inställa sig.

I remissyttrandena över semesterkommitténs förslag ha uttalats mycket starka betänkligheter ur rättvisesynpunkt mot en förlängning av semestern för gruvarbetare ovan jord i Norrbottens län. Det har framhållits, att dessa arbetare icke kunna sägas stå i någon särställning i förhållande till andra ovanjordsarbetare i samma trakter. Sålunda ha bl. a., såsom framgår av redogörelsen å s. 140 i semesterkommitténs betänkande, sex av nio läkare, stationerade i Norrland, icke ansett, att gruvarbetare ovan jord ha ett i förhållande till andra arbetargrupper avsevärt mera pressande arbete eller att ovanjordsarbetarna ha behov av längre semester än arbetare i allmänhet. Det framgår också av propositionen, att föredragande statsrådet Mossberg endast med tvekan anslutit sig till semesterkommitténs förslag i denna punkt.

Det må vidare framhållas, att även beträffande övriga grupper förslaget vilar på svaga grunder. Stor tveksamhet har sålunda uttalats både från statsmyndigheter och organisationer rörande frågan huruvida de böra medtagas här. Dessa grupper äro bl. a. icke tillräckligt klart avgränsade för att de skola kunna medtagas i en lagstiftning sådan som den förevarande.

Beträffande hela tanken på en differentiering av semestern för arbetare med hänsyn till arbetets art känner man sig tydligen, liksom beträffande ungdomssemestern, betänksam även på arbetarhåll. Erinras må sålunda om vad Svenska metallindustriarbetareförbundet anfört i denna fråga i det yttrande som återges å s. 172 i semesterkommitténs betänkande. Där heter det bl. a.: »En differentiering av semestern skulle, även om betydande svårigheter av praktisk art föreligga, vara möjlig att genomföra. Hur än differentieringen företages kommer den dock att ge anledning till missnöje och motsättningar mellan parterna på arbetsmarknaden.» Såsom framgår av propositionen s. 41 ha principiella betänkligheter uttalats även av Svenska gjutareförbundet.

Sammanfattningsvis kan således framhållas, att det föreliggande förslaget utgör ett anmärkningsvärt avsteg från de principer, som hittills legat till grund för vår semesterlagstiftning, att åtskilliga befogade anmärkningar kunna göras mot detsamma ur rättvisesynpunkt och att dess genomförande skulle komma att medföra betydande praktiska svårigheter för både arbetsgivare och arbetare. I den mån en differentiering av semestern i vissa fall kan anses påkallad, bör det såsom hittills överlämnas åt arbetsmarknadens organisationer att träffa avgörandet vid kollektivavtalsförhandlingar på samma sätt som sker beträffande andra arbetsvillkor. Endast på denna väg kan en smidig reglering ske under beaktande av samtliga på varje särskild grupps semesterfråga inverkan omständigheter.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 221.

Stockholm den 25 april 1946.

Karl Wistrand.